

РЕЦЕНЗІЯ

**доцента кафедри історії та теорії олімпійського спорту
Національного університету фізичного виховання і спорту України,
доктора наук з фізичного виховання і спорту, доцента
Безмилова Миколи Миколайовича на дисертаційну роботу
Чернявського Івана Сергійовича «Побудова тренувального процесу
кваліфікованих танцюристів у спортивних танцях в річному циклі
підготовки», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, за спеціальністю 017 Фізична
культура і спорт**

Актуальність обраної теми. Структура змагальної діяльності у спортивних танцях вимагає високої точності виконання складно координаційних елементів у поєднанні з інтенсивним навантаженням та достатньо сильним психічним напруженням під час виконання змагальної програми. Це все вказує на складну структуру функціонального забезпечення спеціальної працездатності, її специфічні впливи на прояви технічної, артистичної, психоемоційної підготовленості спортсменів-танцюристів, сумісної фізичної і психоемоційної підготовленості пари.

Формування структури спеціальної підготовленості танцюристів, складний багатокомпонентний процес, який враховує закономірності розвитку рухових якостей, удосконалення техніки і артистичної майстерності, формування інтегральних проявів спеціальної підготовленості. Високий ступінь напруги функціональних механізмів спеціальної працездатності вимагають обліку закономірностей процесу досягнення спортивної форми, її збереження, тимчасової втрати. При цьому, ці процеси повинні бути прив'язані до «піку» спортивної форми, тобто стану оптимальної готовності до конкретної змагальної події сезону або серії змагань.

Сьогодні система підготовки спортсменів-танцюристів високої кваліфікації ґрунтується на емпіричних засадах спортсменів і їх тренерів, мало враховує закономірності досягнення спортивної форми відповідно календаря змагань, теоретично обґрунтованої періодизації річного циклу відповідно календарю змагань тощо. Це потребує удосконалення всієї системи підготовки танцюристів та вимагає раціонального планування підготовки спортсменів високої кваліфікації до головних змагань року, уточнення структури і змісту річної підготовки, які апробовані багатьма поколіннями танцюристів, та розробки моделей річної підготовки, що дозволяють успішно виступати, як на чемпіонатах світу та Європи, так і на інших престижних міжнародних змаганнях. Існує чітке розуміння того, що приведення структури підготовки спортсменів у спортивних танцях у відповідність із закономірностями періодизації спортивної підготовки дозволить вирішити проблеми, пов'язані із досягненням оптимальної

спортивної форми і підтриманням стійкого стану підготовленості, що, в свою чергу, дасть можливість уникнути негативних процесів, пов'язаних із настанням перевтоми і хронічної втоми.

У зв'язку з вищесказаним, обрана тема дисертаційного дослідження є актуально та практично значущою для сучасної теорії і практики спортивного танцю.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до Плану науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2016-2020 рр., згідно з темою кафедри хореографії і танцювальних видів спорту 2.22 «Удосконалення тренувального процесу кваліфікованих спортсменів в спортивних танцях на сучасному етапі розвитку виду спорту» (номер державної реєстрації 0116U001611) та Плану Науково-дослідної роботи Національного університету фізичного виховання і спорту України на 2021-2025 рр., згідно з темою кафедри хореографії і танцювальних видів спорту 2.11 «Управління тренувальними змагальними навантаженнями кваліфікованих спортсменів у спортивних танцях» (номер державної реєстрації 0121U108969).

Роль автора, як співвиконавця, полягає у розробці науково-методичного підходу, спрямованого на побудову моделі тренувального процесу кваліфікованих танцюристів у спортивних танцях в річному циклі підготовки.

Оцінка рівня дисертації і наукових публікацій здобувача. Дисертація Чернявського Івана Сергійовича є завершеною самостійною науковою роботою, що виконана на сучасному науково-методичному рівні, містить раніше не захищені наукові положення та теоретичні узагальнення, має важливе наукове і теоретичне значення для теорії та практики спортивного танцю, зокрема, розроблена та впроваджена в процес підготовки модель річної періодизації тренувального процесу кваліфікованих танцюристів, яка забезпечує досягнення максимальних спортивних результатів у головних змаганнях року.

За темою дисертації видано 11 наукових публікацій: 3 статті у наукових виданнях з переліку наукових фахових видань України, 1 стаття у періодичному науковому виданні Чорногорії, проіндексованому в базі даних Scopus (Q3); 7 публікацій апробаційного характеру.

У спільних публікаціях здобувачеві належать пріоритети в організації, формуванні напрямків досліджень, в аналізі, описі, обговоренні фактичного матеріалу й у теоретичному узагальненні. Внесок співавторів полягав у проведенні спільних досліджень, у статистичному аналізі й інтерпретації результатів дослідження.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження представлені в наукових доповідях (тезах) на XII–XIV Міжнародній конференції молодих вчених «Молодь і олімпійський рух» (Київ, НУФВСУ, 2019-2021); на I Міжнародній конференції «Освітній процес

підготовки хореографів: стан та перспективи» (Київ, НУФВСУ, 2019); на II Міжнародній науково-практичній конференції «Хореографія в сучасному мистецькому просторі» (Київ, НУФВСУ, 2023); на науково-методичних конференціях кафедри хореографії і танцювальних видів спорту тренерського факультету Національного університету фізичного виховання і спорту України 2019–2024

Наукова новизна дисертаційного дослідження полягає у тому, що:

- ❖ уперше розкриті сучасні тенденції побудови тренувального процесу кваліфікованих спортсменів в спортивних танцях з урахуванням перебігу короткострокових і довгострокових адаптаційних тренувальних ефектів;
- ❖ уперше структурні компоненти тренувального процесу систематизовані відповідно періодизації підготовки і календаря змагань;
- ❖ уперше розроблено і впроваджено концептуальну модель програми спеціальної підготовки спортсменів-танцюристів на основі модуляції цілісних структур «навантаження – відновлення» на рівні оперативного, поточного і етапного управління;
- ❖ уперше застосовані принципи синергічного підходу до реалізації програми спеціальної підготовки;
- ❖ уперше розроблені рекомендації щодо реалізації системного і синергічного підходів в процесі побудови тренувального процесу спортсменів-танцюристів високої кваліфікації на основі комплексного вдосконалення видів підготовленості спортсменів-танцюристів. підтверджувальними є дані про функціонального забезпечення періодизації тренувального процесу, що сприяє збільшенню рівня спеціальної підготовленості, демонстрації артистичної і хореографічної майстерності в варіативних умовах змагальної діяльності, високого темпу і розвинення втом;
- ❖ підтверджувальними є дані, про системні чинники побудови тренувального процесу кваліфікованих спортсменів у спортивних танцях з урахуванням календаря головних змагань протягом року;
- ❖ доповнені дані про побудову тренувального процесу кваліфікованих спортсменів в спортивних танцях з урахуванням системних і синергічних підходів;
- ❖ доповнені дані про загальні і специфічні засоби і методи функціональної підготовки в видах спорту, які поєднують спорт і мистецтво.

Виходячи з цього можна зазначити, що представлена робота містить нові наукові дані важливі для практики футболу сьогодення та майбутнього.

Практичне значення отриманих результатів Вперше в практику підготовки спортсменів-танцюристів впроваджено технологію періодизації

тренувального процесу кваліфікованих спортсменів у спортивних танцях, яка ґрунтується на моделі побудови макроциклу підготовки до головних змагань. Технологія ґрунтується на реалізації системного підходу до періодизації тренувальних і змагальних навантажень і концепції побудови тренувального процесу на основі раціонального співвідношення навантаження і відновлювання з урахуванням принципів оперативного, поточного і етапного правління тренувальним процесом спортсменів-танцюристів високого класу. Наведені принципові положення дозволяють оптимізувати структуру тренувального процесу будь якої категорії спортсменів-танцюристів з урахування програми змагань, віку і цільових настанов етапу багаторічної підготовки.

Сформовані концептуальна і експериментальна моделі підготовки ґрунтуються на системному і синергічному рівні, що дозволяє враховувати узагальнені принципи формування адаптаційних тренувальних ефектів, водночас забезпечити індивідуальні шляхи побудови тренувального процесу. Запропоновані програми підготовки природнім шляхом імплементовано в різні структури тренувального процесу спортсменів-танцюристів високого класу, з урахуванням традиційного для пари спектру тренувальних і змагальних навантажень.

Представлені в роботі матеріал і висновки впроваджені у навчальний процес студентів кафедри хореографії і танцювальних видів спорту Національного університету фізичного виховання і спорту України; у тренувальний процес клубу спортивного танцю Національного університету фізичного виховання і спорту України «Супаданс»; у тренувальний процес Всеукраїнської ради спортивних танців; у тренувальний процес збірної команди Києва зі спортивних танців.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Усі наукові положення, висновки і рекомендації, які сформульовані у дисертації, достатньою мірою обґрунтовані експериментальними даними, відповідають меті та завданням роботи. Ступінь вірогідності отриманих результатів забезпечується тривалістю та кількістю експериментальних досліджень, використанням у роботі сучасних методів, які відповідають вимогам спортивної та наукової метрології, застосуванням адекватного завданням комплексу діагностичної апаратури.

Достовірність отриманих результатів забезпечується адекватністю методів меті і завданням роботи, достатнім обсягом і репрезентативністю емпіричного матеріалу. Це забезпечує високий рівень наукової обґрунтованості положень, які розроблені в дисертації.

Академічна доброчесність. При детальному аналізі структури та змісту дисертації, а також наукових публікацій за результатами дослідження ознак порушення академічної доброчесності не виявлено.

Характеристика основних положень роботи. Дисертаційна робота викладена на 207 сторінках тексту комп'ютерного набору державною мовою. Вона складається з анотації, переліку умовних позначень, скорочень, вступу,

п'яти розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел та 5 додатків. Робота ілюстрована 9 таблицями. Усього використано 178 джерел наукової та спеціалізованої літератури, з них 102 – іноземних.

У вступі дисертації обґрунтовано актуальність обраної теми роботи, окреслено зв'язок роботи з науковими планами, темами, сформульовано об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичне значення роботи, наведено дані про апробацію отриманих результатів, структуру роботи.

У першому розділі *«Специфічні особливості побудови тренувального процесу в спортивних танцях»* здійснено ґрунтовний аналіз літературних джерел де висвітлені питання: проблем побудови тренувального процесу в сучасному спорті; узагальнені фундаментальні принципи періодизації та проаналізовані основні концептуальні підходи до підготовки кваліфікованих спортсменів протягом року; розкриті особливості періодизації тренувального процесу спортсменів високого класу в спортивних танцях; досліджено особливості побудови мікро, мезо і макроструктур тренувального процесу в спортивному танці та обґрунтована необхідність побудови специфічної моделі тренувального процесу з урахуванням самотутньої системи спортивних змагань та структури змагальної діяльності в спортивних танцях.

У другому розділі *«Методи та організація дослідження»* представлено опис методів та способів їх використання під час проведення дослідження, обґрунтовано їх вибір відповідно до мети, завдань, об'єкта та предмета. Наведено відомості про контингент випробуваних та етапи дослідження. Науково-методичне обґрунтування і організація дослідження здійснювались з урахуванням загальнонаукових і методологічних принципів цілісності наукових досліджень і їх подальшого практичного впровадження.

У процесі виконання дисертаційної роботи були використані такі методи: теоретичні методи – мета-аналіз, опитування і бесіда, моніторинг змагальної діяльності в стандартній (європейській програмі), педагогічний експеримент, методи математичної статистики. Дослідження проводилися в чотири етапи з 2021 по 2024 рр.

У третьому розділі *«Теоретико-методичні, емпіричні і філософські засади побудови тренувального процесу в спортивних танцях»* обґрунтовується необхідність специфічної періодизації тренувального процесу та представлено теоретико-методичне підґрунтя періодизації підготовки спортсменів в спортивних танцях. Розглядаються цільові настанови побудови тренувального процесу в спортивних танцях з урахуванням сучасної системи спортивних змагань протягом року. Представлено емпіричні і філософські аспекти побудови тренувального процесу спортсменів-танцюристів високої кваліфікації в процесі підготовки до головних змагань року. Розглянуто стратегію побудови річного циклу, яка ґрунтується на визначенні чотирьох макроциклів, які відрізняються змістом, спрямованістю, щільністю календаря і часом відведеного для тренувальної роботи. Подані результати анкетування тренерів з вузлових проблем

періодизації підготовки спортсменів в спортивних танцях Надано аналіз сучасним трендам вдосконалення побудови спеціальної підготовки в спортивних танцях тощо.

У четвертому розділі *«Модель макроциклу підготовки спортсменів-танцюристів високого класу до головних змагань»* Представлено особливості реалізації узагальненої моделі програми спеціальної підготовки спортсменів-танцюристів високого класу на основі системного підходу та експериментальної моделі програми підготовки на основі реалізації синергійного підходу. Представлено принципи, зміст та покроковий алгоритм реалізації цих програм.

Було експериментально підтверджено ефективність синергійного підходу під час періодизації тренувального процесу танцюристів. За показниками ефективності змагальної діяльності спортсмени-танцюристи, які використовували тренувальну програму на основі системного підходу збільшили свої показники на 13,45%, на основі синергійного підходу – на 17,37%.

У п'ятому розділі *«Аналіз та узагальнення результатів дослідження»* здійснено узагальнення результатів дослідження і теоретичного аналізу, сформовані основні результати дисертаційного дослідження, розкрита практична та теоретична значущість проведеної роботи. У процесі дисертаційного дослідження було отримано три групи даних: результати, що підтверджують, набули подальшого розвитку та абсолютно нові.

Уперше розкриті сучасні тенденції побудови тренувального процесу кваліфікованих спортсменів в спортивних танцях з урахуванням перебігу короткострокових і довгострокових адаптаційних тренувальних ефектів. В дисертаційній роботі мова йде про формування цілісних структур «навантаження – відновлення» на рівні оперативного і поточного управління в процесі побудови композицій тренувальних занять, мікро і мезоциклів підготовки спортсменів-танцюристів.

Уперше розроблено і впроваджено концептуальну модель програми спеціальної підготовки спортсменів-танцюристів на основі модуляції цілісних структур «навантаження – відновлення» на рівні оперативного, поточного і етапного управління. Вперше застосовані принципи синергічного підходу до реалізації програми спеціальної підготовки. Синергічний підхід реалізовано на основі визначення стану спортсменів-танцюристів під впливом виконання програми тренувального заняття.

Робота містить висновки, список використаних джерел та додатки, де відображені в тому числі і акти впровадження результатів.

Стиль та мова дисертації. Дисертаційна робота написана українською літературною мовою, лаконічно, методично грамотно, витримана стосовно стилістичних правил.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертаційної роботи. Загалом, позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Чернявського Івана Сергійовича, варто зазначити ряд дискусійних положень та недоліків:

1. Концептуальну модель програми підготовки розроблено і реалізовано протягом 70 днів. При цьому, автор у своїй роботі вказує на те, що річний цикл підготовки професійних спортсменів-танцюристів складається з чотирьох виразних змагальних періодів. Незрозумілим залишилось чи однакові терміни на підготовки є у спортсменів в рамках цих макроциклів? Можливо, в рамках окремих макроциклів є більш стислі терміни на підготовку (40-50 днів), які потребуватимуть власної, більш короткострокової моделі періодизації.

2. В третьому розділі автор наводить перелік міжнародних змагань стандартної (європейської) програми в річному циклі підготовки. На наш погляд, для більш кращого сприйняття інформації та комплексного уявлення щодо особливостей системи спортивних змагань в спортивних танцях, представлені дані потрібно було подати в графічному вигляді (малюнку) із зазначенням термінів та значущості кожних змагань для підготовки до головних змагань року.

3. В підрозділі 3.4. «Сучасні тренди вдосконалення побудови спеціальної підготовки в спортивних танцях», наведено статистичний матеріал структури функціональної підготовленості чоловіків та жінок в спортивних танцях. На наш погляд, цей матеріал потрібно було подати окремо в рамках відповідного підрозділу роботи.

4. Однією із ключових переваг синергійного підходу, який використовувався для підготовки спортсменів-танцюристів «групи В», була можливість корекції об'єму тренувальної роботи в мікроциклі відповідно ступеню втоми спортсменів. Залишилось не зрозумілим яким чином регулювалось навантаження «групи А», яка працювала за програмою системного підходу. Чи корегувались навантаження в цій групі відповідно до показників реакції організму (перенапруження тощо) спортсменів на заплановані навантаження у макроциклі?

5. В роботі зустрічаються неточності, стилістичні помилки.

Однак, зазначені дискусійні питання не впливають на загальну позитивну оцінку поданої роботи і не знижують високого рівня.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертаційна робота «Побудова тренувального процесу кваліфікованих танцюристів у спортивних танцях в річному циклі підготовки» є завершеним самостійним дослідженням, має наукову новизну, практичну та теоретичну значущість, відповідає вимогам МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019 р.)» і «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, зі змінами), а її автор Чернявський Ігор Сергійович заслуговує присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт.

Рецензент:

доктор наук з фізичного виховання і спорту,
доцент, доцент кафедри історії та теорії
олімпійського спорту

Національного університету
фізичного виховання і спорту України

Микола БЕЗМИЛОВ

Підпис Миколи БЕЗМИЛОВА засвідчую:

Вчений секретар Національного
університету фізичного виховання
і спорту України

Галина МАШЕРЕНКОВА